

Släpp burarna!

En rapport om hönorna i burar och
hur burhållningen kan fasas ut i Sverige

Djurens Rätt.

En rapport om hönorna i burar och hur burhållningen kan fasas ut i Sverige

av Anna Harenius, sakkunnig etolog på Djurens Rätt

Copyright Djurens Rätt 2019
ISBN: 978-91-88786-97-5
Tryck: DanagårdLiTHO
Form: Sofia Andersson
www.djurensratt.se
info@djurensratt.se

Innehåll

Sammanfattning	3
1. Syfte och frågeställningar	5
2. Inledning	6
2.1 Hönor i burar - historia	6
2.2 Nuvarande lagstiftning i Sverige	8
2.3 Djurens Rätt och företagsinitiativ	13
2.4 Tidigare utfasning av viss djurhållning	14
3. Metod	18
3.1 Workshop	18
4. Resultat	21
4.1 Varför behöver burhållning av hönor fasas ut?	21
4.2 Vilka tillvägagångssätt finns för att minska antalet hönor som sitter i bur?	23
4.3 Vad är nästa steg för att de sista buräggen ska försvinna?	26
4.4 Är ett förbud i lagstiftningen möjligt?	29
5. Förslag på åtgärder	31
5.1 Riksdags- och EU-politiker	31
5.2 Kommun- och landstingspolitiker	34
5.3 Företag	35
5.4 Äggnäringen	35
Om Djurens Rätt	36
Referenser	37

Sammanfattning

För ett stärkt djurskydd i Sverige anser Djurens Rätt att det inom en snar framtid behövs ett sista krafttag för att se till att inga hönor sitter kvar i burar. För att samla in synpunkter och förslag på hur det kan gå till hölls en workshop med representanter från Jordbruksverket, Sveriges Lantbruksuniversitet, Stockholms universitet och Djurens Rätt.

Samtliga workshop-deltagare var eniga om att burhållning av burar håller på att fasas ut eftersom att konsumenterna önskar det. Majoriteten av deltagarna ansåg även att burarna inte ger tillräcklig möjlighet till naturligt beteende, vilket är ett krav enligt djurskyddslagen. Ett förbud mot burar är juridiskt möjligt att införa i lagstiftningen även ur EU-synpunkt. Den mest lämpliga platsen ansågs av flera deltagare vara djurskyddsförordningen, vilken beslutas av regeringen.

Sverige ligger redan efter länder såsom Tyskland och Schweiz samt tongivande delstater i USA när det gäller hönors lagstiftningsskydd. Åtgärder behövs för att inte Sverige ska halka efter ytterligare.

Även andra åtgärder kan bidra till att minska antalet hönor i burar i andra länder:

- Att införa obligatorisk välfärdsmärkning på ägg som ingrediens, på motsvarande sätt som redan finns för skalägg.
- Att offentlig sektor och företag slutar köpa in produkter med burägg, vilket redan görs hos många kommuner och företag.
- Att EU tar hänsyn till medborgarinitiativet ”End the Cage Age” och förbjuder burhållning i hela EU.

1. Syfte och frågeställningar

Syftet med rapporten är att informera politiker, tjänstemän, företag och äggbranschen om varför burhållning av hönor behöver fasas ut samt hur det kan göras. Rapporten belyser olika aspekter och ger förslag på hur vi kan gå vidare gällande utfasningen av hönor i bur. Innehållet bygger bland annat på resultatet från en workshop med representanter med olika synvinklar på lagstiftning, äggförsäljning och hönshållning. Rapportens slutsatser skapar en plattform för fortsatt politiskt arbete i frågan.

Följande frågor syftar rapporten att svara på:

- Varför behöver burhållning av hönor fasas ut?
- Vilka tillvägagångssätt finns för att minska antalet hönor som sitter i bur?
- Vad är nästa steg för att de sista buräggen ska försvinna?
- Är ett förbud i lagstiftningen möjligt?
 - Hur kan det i så fall formuleras?

2. Inledning

Genom lagstiftningsändringar och branschinitiativ fasas burarna långsamt ut i Sverige till förmån för mer allmänt accepterade sätt att hålla hönor på. Ännu (2019) finns det över 800 000 hönor kvar i burar trots att det var på gång att förbjudas redan 1998 i Sverige. I flera andra länder har burarna fasats ut helt.

2.1 Hönor i burar - historia

Under 1950-talet började hållning av djur alltmer industrialiseras vilket ledde till att burar blev mer regel än undantag för framförallt hönor. Antalet hönor per gård har med tiden blivit allt fler och antalet gårdar färre. På 1980-talet satt 95 % av alla hönor i industriella burar.¹

Under 1980-talet uppmärksammades allmänheten alltmer på hur djuren behandlades och det skapades en opinion mot burhållning av hönor.¹ Opinionsen leddes bland annat av Djurens Rätt och författaren Astrid Lindgren som på sin 80-årsdag 1988 fick som födelsedagspresent från statsministern att burhållningen skulle avvecklas. Förslaget låg i den då nya djurskyddsförordningen med grund i att djuren ska kunna bete sig naturligt enligt den då nya djurskyddslagen.¹ Förslaget fick följande lydelse:

9 § Höns för äggproduktion får inte inhysas i burar.

Tanken var att alla burar i äggindustrin skulle fasas ut senast år 1998.¹ Under den tiden fanns det inte så mycket alternativ till burar om den storskaliga produktionen av ägg skulle kunna fortgå. Därmed lades mycket resurser på att forska kring alternativa hållningsformer och på hur de skulle kunna förbättras. Exempelvis var det problem med att hålla hönorna friska i så stora frigående grupper som krävdes för en ekonomiskt gångbar produktion.¹

I en rapport från 1993 fastslog Jordbruksverket att det inte skulle vara realistiskt att helt förbjuda burhållningen 1998 eftersom de inte sett tillräckligt många framsteg med alternativ hönshållning.² Förslag lades för att skjuta upp förbudet till 2004 och att funktionskrav skulle implementeras istället för förbud.² De förslagen lämnades först utan åtgärd av regeringen.¹

Jordbruksverket fortsatte att bevaka situationen och i en rapport från 1996 gavs tre förslag på åtgärder:³

1. Burarna förbjuds 1998 som tidigare bestämts.
2. Dispens för de som har burar ges för att kunna få mer tid till framtagning av alternativa hållningssystem.
3. Burar tillåts i väntan på EU-beslut.

Jordbruksverket förordade förslag 2 vilket regeringen senare accepterade i en skrivelse.⁴ År 1997 ändrades därmed formuleringen i djurskyddsförordningen till funktionskrav. Resultatet blev en formulering som, med vissa språkliga ändringar, finns kvar än idag och innebär att modifierade, så kallade inredda, burar är lagliga.¹

9 § Höns för äggproduktion får inte hållas i andra inhysningssystem än sådana som uppfyller hönsens behov av rede, sittpinne och sandbad. Inhysningen skall ske på ett sådant sätt att dödlighet och beteendestörningar hos hönsen hålls på en låg nivå.⁵

Under 1999 fastslogs att oinredda burar skulle bli förbjudna att bygga år 2003 även inom hela EU och att de skulle avvecklas helt senast 2012.¹ Samtidigt infördes obligatorisk märkning av äggens ursprung på hela skalägg och informationsarbetet kring äggproduktion gentemot konsumenter ökade.¹ År 2005 var alla

oinredda burar borta i Sverige, tidigare än de flesta andra EU-länder men senare än vad som först var menat genom djurskyddslagen.⁶

I november 2018 satt fortfarande ca 904 700 hönor i burar i Sverige, men andelen minskar stadigt.⁷ På bara några månader minskade andelen från 10,9 % till 9,3 % enligt Svenska Ägg.⁸ Om alla gårdarna med hönor i bur har en genomsnittsbesättning finns det enbart 36 buräggsproducenter kvar i Sverige.⁹

Enligt Jordbruksverket ansöker inte längre några lantbrukare om förprovning av anläggningar med bursystem, det vill säga godkännande av nya byggnader. Den senaste lantbrukaren som skickade in en ansökan om förprovning av ny anläggning med burar gjorde det 2010.¹⁰

2.2 Nuvarande lagstiftning i Sverige

Djurskyddslagen

Den 1:a april 2019 trädde en ny djurskyddslag¹¹ och djurskyddsförordning¹² i kraft. Den nya djurskyddslagen definierar mer tydligt än tidigare vad som menas med att djur ska kunna utföra naturliga beteenden och att de ska kunna röra sig obehindrat. Precis som tidigare ska djuren fortfarande behandlas väl och skyddas från onödigt lidande. Med en god djurmiljö menas i den nya djurskyddslagen en miljö där:

1. djurens välfärd främjas,
2. de kan utföra sådana beteenden som de är starkt motiverade för och som är viktiga för deras välbefinnande (naturligt beteende),
3. beteendestörningar förebyggs.

Regeringen eller lämplig myndighet får sedan bestämma föreskrifter för att de här kraven ska tillgodoses, vilket också kan innebära förbud mot viss djurhållning.¹¹

Djurskyddsförordningen

Den nya djurskyddsförordningen som bestäms av regeringen innehåller en bestämmelse om hur hönor får hållas. De måste ha tillgång till att värpa i rede, att sitta upphöjt och att sandbada. Det är samma bestämmelse som infördes 1997, med några språkliga ändringar utifrån den nya djurskyddslagen 2019.

*1 § Höns för äggproduktion ska hållas i inhysningssystem som uppfyller hönsens behov av att värpa i rede, sitta upphöjt och sandbada.**

Djurskyddsföreskrifterna

Föreskrifterna gällande hållning av hönsfåglar och andra fjäderfän, som myndigheten Jordbruksverket bestämmer över, uppdaterades senast 2017 med några språkliga ändringar 2019.¹³

I kapitel 2 anges bland annat hur mycket plats hönor måste ha beroende på om de hålls i bur eller frigående.

Hönor i bur behöver enligt Jordbruksverket ha minst 0,06 m² per individ, medan frigående hönor måste ha minst 0,11 m² per individ beroende på system (max 9 st per m² tillgänglig area).¹³ Reden, ströbad och sittpinne krävs i alla system vilket innebär att burar bara är tillåtna om de är modifierade eller så kallat inredda.

Hönorna i bur behöver få tillgång till ströbad minst fem timmar per

* 2 kap. 1 § Djurskyddsförordning (2019:66).

dygn¹³ till skillnad från frigående hönor som i princip får fri tillgång. Redet och ströbadet får vara minst 0,20 meter långa för hönorna i bur och sittpinnen sitter enbart någon centimeter ovanför burbotten eftersom inga riktlinjer finns. Skillnader mellan lagstiftningen kring dagens system att hålla hönor på finns i tabell 1.

Tabell 1: Jämförelse mellan föreskrifterna för hönor i konventionella system¹³ och KRAV-certifierad uppfödning.¹⁴

Produktions- form Parameter	Inredd bur	Envåning frigående inomhus	Flervåning frigående inomhus	Frigående utomhus	KRAV
Antal hönor per m ²	~ 16*	7	7 eller 9**	7 eller 9**	6
Sittpinne-längd (cm per höna)	15	15	15	15	18
Rede (cm ² per höna)	150	100-125***	100-125***	100-125***	120
Ströbad (cm ² per höna)	150	250	250	250	250
Utevistelse (m ² per höna)	-	-	-	4	4

* 600 cm² per höna

** Svenska Äggs djuomsorgsprogram tillåter upp till 9 hönor per m².

*** Beror på om det finns plats för flera hönor i samma rede eller inte.

Oklart om burhållningen uppfyller lagstiftningen

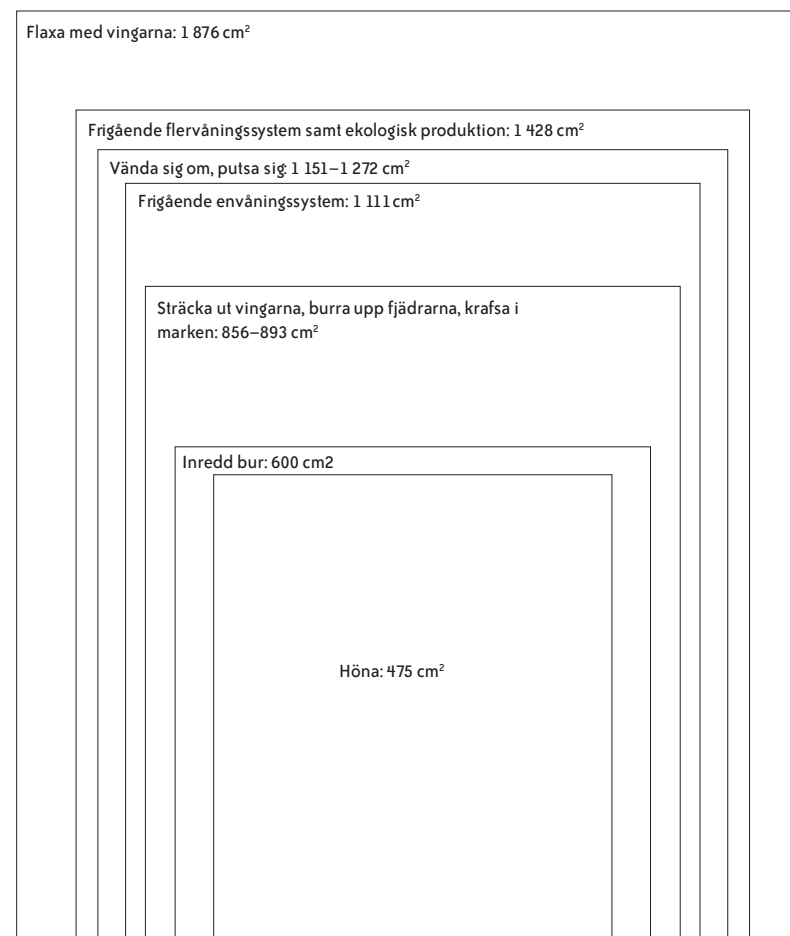
Djurens Rätt anser att det idag finns oklarheter om djurskyddslagen och djurskyddsförordningen uppfylls vid burhållning med tanke på hur föreskrifterna är formulerade:

- Kan hönorna röra sig obehindrat om de inte kan flaxa med vingarna utan att stöta i varandra eller burens väggar? Se figur 1.
- Uppfyller fem timmar tillgång till ett ströbad alla hönors behov att picka och sandbada i varje bur?
- Blir behovet av att sitta upphöjt tillfredsställt när sittpinnen sitter några centimeter över golvytan?
- Räcker det med ett rede per bur och är det tillräckligt avskilt?

Det är upp till politiker och till Jordbruksverket att tolka lagstiftningen och eventuellt förtydliga den vid behov. Tillgänglig forskning och beprövad kunskap om djurens behov är viktiga att väga in vid eventuella ändringar.

Anledningen till att Djurens Rätt arbetat hårt för att hönor ska slippa sitta i burar handlar bland annat om att det finns bevis för att hönorna i bur i Sverige:

- får mindre utrymme än ett A4-ark per individ enligt lagstiftningen,¹³
- inte kan sträcka ut vingarna,^{15, 16}
- hålls på gallergolv och inte har tillräcklig tillgång till ströbad,^{16, 17} och
- att sittpinnen sitter så lågt att det är oklart om den upplevs som en upphöjd yta.¹⁸

Figur 1. I en svensk modifierad bur kan en höna varken sträcka ut eller flaxa med vingarna, vända sig om eller ens putsa sig. Illustration baserad på Dawkins & Hardie (1989)¹⁵ och dagens lagstiftning. En nyare studie visar att dessa siffror kan vara i underkant¹⁶ och att hönor egentligen behöver ännu mer utrymme för att flaxa med vingarna.

Illustration: Anna Hallin

2.3 Djurens Rätt och företagsinitiativ

Djurens Rätt påbörjade sitt nuvarande arbete med företag år 2008 för att inspirera dem att välja bort burägg. Innan dess var Djurens Rätt en av de drivande krafterna att få till djurskyddslagen 1988. När formuleringen om burarna ändrades i djurskyddsförordningen var organisationen en av de som protesterade högst.

Vid påbörjan av Djurens Rätts företagsarbete hade andelen hönor i burar redan minskat från 95 % till ca 40 %¹⁹ i samband med att förbudet mot oinredda burar trädde i kraft. Genom samtal med företag och informationsarbete kring brister med modifierade, så kallade inredda, burar har Djurens Rätt sedan varit den bidragande faktorn till att antalet hönor i burar stadigt minskat. Idag sitter betydligt färre hönor i burar då andelen är nere på ca 9 %.⁸

Sedan 2008 har företag såsom Lidl, Coop, Orkla Foods Sverige och Delicato tagit avstånd från burägg efter samtal med Djurens Rätt. Ytterligare stora företag såsom Martin & Servera, Scandic Hotels och Svensk Cater kommer fasa ut buräggen inom några år.²⁰ Bara det senaste året har över 50 svenska företag valt att säga nej till burägg. Även samtal med kommuner har lett till att 248 kommuner hittills (2019) stoppat den offentliga upphandlingen av burägg.²¹

Efterfrågan på burägg har därmed minskat enormt eftersom det har varit företagen och grossister som stått för de flesta inköpen de senaste åren. Konsumenter har sedan innan valt bort de hela skaläggen från burhållning i livsmedelsbutikerna. De här besluten påverkar även hur hönorna har det i andra länder eftersom en del företag är verksamma utanför Sverige. Besluten gäller även ägg som ingrediens i sammansatta produkter trots svårigheterna att spåra de produkternas ursprung eftersom sådan märkning saknas.

Företagens initiativ för att förbättra förhållandena för hönorna är beundransvärda, men på egen hand är det inte tillräckligt för att få bort burhållningen. Även om efterfrågan nu är låg i Sverige kan det finnas företag i andra länder som efterfrågar svenska burägg. Förutom det finns det fortfarande problem med transparens när det gäller produkter som har ägg som ingrediens. Vanliga konsumenter vet inte hur hönorna har haft det när de köper produkter som innehåller ägg från företag som inte tagit ställning.

Oavsett transparens till konsumenter finns det bevis för att lagstiftning har större påverkan på människors köpbeteenden än information om djurhållningssystem på förpackningen.²²

Globalt arbete

Buräggsarbetet pågår över hela världen genom Open Wing Alliance, en koalition av 63 djurskyddsorganisationer där Djurens Rätt ingår. Det har lett till att också i länder så som Brasilien och Sydkorea har företag som börjar ta avstånd från all burhållning av hönor.²³

Frankrike är ett av de länder som har flest hönor i burar i EU.²⁴ Det största äggföretaget i Frankrike, Groupe Avril, har under 2019 tagit ställning för att fasa ut burarna till 2025.²⁵ De cirka 7 miljoner hönor som i dagsläget sitter i bur inom företaget utgör ungefär en fjärdedel av alla hönor i bur i Frankrike.²⁵ Groupe Avril's beslut är första steget mot att andra företag ska ta ställning och/eller att burhållningsförbud i Frankrikes lagstiftning införs.

2.4 Tidigare utfasning av viss djurhållning

Djurhållning kan fasas ut genom att efterfrågan minskar, men i de allra flesta fall krävs lagstiftningsändringar.

I Sverige har viss djurhållning redan fasats ut. Exempelvis finns det inte längre rävar eller chinchillor på pälsfarmer som en följd av att lagstiftningen blev striktare. Det skedde genom att regeringen införde en paragraf om att rävar måste ha tillgång till grävmaterial, socialt umgänge, rörelsemöjligheter och att kunna utföra naturliga beteenden år 2001.* Över tio år senare infördes krav på större utrymmen för chinchillor av Jordbruksverket vilket gjorde att den sista chinchilla-farmen lades ned 2014.²⁶

I fallen med chinchillorna och rävarna gick företagen i konkurs då de inte hade möjlighet att förbättra sin djurhållning i enlighet med lagstiftningen. Genom generösa implementeringstider ansågs de ändå kompenserade.

Detta bedömer vi skulle kunna vara ett tillvägagångssätt även avseende på hållning av hönor i bur om ny lagstiftning skulle omöjliggöra den typen av djurhållning. Ett annat möjligt tillvägagångssätt är att använda sig av så kallad ”styrd avveckling” om ett förbud införs. Det ska exempelvis göras för alla pälsdjursuppfödare i Norge²⁷ och görs i Belgien²⁸ samt Nederländerna.²⁹

En styrd avveckling innebär att djurhållarna kompenseras mer ju tidigare de avvecklar och att åtgärder sätts in för att hjälpa dem att hitta nya jobb. De som har hönor i bur skulle då få incitament, genom ekonomisk kompensation och/eller rådgivning, till att övergå till en annan typ av lantbruksarbete eller till ett helt nytt yrke.

Ett tredje tillvägagångssätt är att enbart låta branschinitiativ styra för att långsamt fasa ut all djurhållning när efterfrågan försvinner.

* 9a § Djurskyddsförordning (1988:539).

Problemet med det är att alla företag inte ser fördelarna med att satsa på förbättrad djurvälstånd och att det därmed finns en risk att produktionen av burägg blir kvar.

Exempel från andra länder

I andra länder har hållning av hönor i burar redan fasats ut eller är på väg att fasas ut i Luxemburg, Schweiz, Tyskland och Österrike. Luxemburg och Schweiz är burfria sedan många år tillbaka.³⁰

Redan 1981 fick Schweiz en djurskyddslag som krävde mer utrymme och inredning i burarna än vad som krävs i svensk lagstiftning. Det ledde i förlängningen till att enbart frigående system fanns kvar.³¹ I Österrike infördes förbud mot burhållning av hönor med en utfasningsperiod fram till 2020 för de som byggde modifierade bursystem innan 2005.³²

Tyskland har istället infört lagstiftningskrav, med övergångsperiod till 2025, på så pass stora burar att det inte kommer bli lönsamt att ha kvar dem längre.³³ I Tyskland får hönorna exempelvis inte hållas i utrymmen som är mindre än 2,5 m² med 2 meters höjd samt vara maximalt 9 stycken per m².³⁴

I USA har flera stater tagit ställning mot burhållning av hönor, såsom Washington, Kalifornien, Oregon och Massachusetts. Washington, som tog beslutet år 2019, har lika många hönor i bur som Sverige har totalt i hela landets äggproduktion. De kommer även förbjuda försäljning av burägg oavsett om äggen producerats utanför staten eller inte.³⁵

3. Metod

För att samla in synpunkter och förslag på hur en utfasning av burarna kan gå till i Sverige kontaktades viktiga personer inom äggbranschen, handeln och forskarkåren. En workshop hölls 18 april 2019 med representanter från Jordbruksverket, Sveriges Lantbruksuniversitet, Stockholms universitet och Djurens Rätt.

3.1 Workshop

Möjliga deltagare till workshopen tillfrågades via mejl under januari till mars 2019. Målsättningen var att workshopen skulle ha en deltagare äggbranschen, en från Jordbruksverket, en från livsmedelshandeln, en från offentlig verksamhet med kunskap inom upphandling samt en djurvälståndsforskare och en jurist. Detta för att få en så bred syn på frågan som möjligt från olika aktörer som kommer i kontakt med hönor eller ägg på olika sätt. Vissa deltagare hade inte möjlighet att delta under själva workshopen, men framförde sina synpunkter via mejl eller telefon i efterhand.

Följande personer deltog på workshopen:

- Helena Elofsson, Djurskyddschef, Jordbruksverket.
- Linda Keeling, Professor i djurskydd, Sveriges Lantbruksuniversitet.
- Karolina Alveryd, Jurist, Stockholms Universitet.
- Anna Harenius, Sakkunnig etolog, Djurens Rätt.
- Nathalie Söderström, Ansvarig för företagsrelationer, Djurens Rätt.

Följande personer skickade in synpunkter i efterhand:

- Jonas Hammar, Äggförsäljningschef, Dava Foods.
- Anna Andersson, Hållbarhetsansvarig för inköp, Lidl.
- Catarina Heilborn, Koststrateg, Haninge kommun.

Även Svenska Ägg tillfrågades att delta på workshopen, men tackade nej till deltagande i någon form. Dava Foods, äggpackeri och äggförädlare, fick därmed representera äggbranschen.

Alla deltagare fick i förhand nedanstående frågor som skulle diskuteras:

- Varför behöver burhållning av hönor fasas ut?
- Vilka tillvägagångssätt finns för att minska antalet hönor som sitter i bur?
- Vad är nästa steg för att de sista buräggen ska försvinna?
- Är ett förbud i lagstiftningen möjligt?
Hur kan det i så fall formuleras?

Frågorna valdes ut med syfte att nå slutsatser om höornas välfärd och möjliga tillvägagångssätt för att fasa ut burhållning. Det är samma frågor som valdes till frågeställningar för hela rapporten.*

* Under workshopen informerades deltagarna först om Djurens Rätt och arbetet som redan gjorts samt syftet med denna rapport av Anna Harenius, sakkunnig etolog, och Nathalie Söderström, ansvarig för företagsrelationer. Deltagarna gavs möjlighet att vara anonyma och fick godkänna inspelning av ljud under workshopen. Moderatoren, Anna Harenius, såg till att alla kom till tals och att följdfrågor ställdes när svaren var oklara. Anteckningar togs under tiden av Nathalie Söderström medan ljudet spelades in via en mobiltelefon. Den sammanlagda tiden för workshopen var ca 90 minuter.

4. Resultat

4.1 Varför behöver burhållning av hönor fasas ut?

Äggförsäljningschefen på Dava Foods framförde att konsumenternas efterfrågan och hönornas rätt att få utföra naturliga beteenden är skälen till att de själva fasar ut buräggen. De ser att deras kunder blir allt mer medvetna om djurvälstånd och att de därmed efterfrågar mer ekologiska ägg eller ägg från höns som haft utevistelse.

Samtliga workshop-deltagare var eniga om att burhållning av burar håller på att fasas ut eftersom att konsumenterna önskar det. Djurskyddschefen på Jordbruksverket framförde att det är lagligt att hålla höns i dagens typ av inredda burar, men att trenden ser ut att allt fler höns hålls lösgående. Samtliga deltagare såg det som positivt att konsumenter kan välja mellan olika djurhållningssystem när det gäller skalägg och då välja bort burägg, men påpekade att det är svårt i de sammansatta produkterna där det inte står om äggen kommer från hönor i burar. Djurskyddsprofessorn uttryckte att konsumenterna är det starkaste argumentet för att fasa ut burhållning.

”Om man vill stödja ekonomi och konkurrenskraft, är det faktiskt det starkare argumentet. [...] Det kanske inte behövs fasas ut, men konsumenter vill och det är förmodligen så att man måste tänka på det, så att konsumenterna blir villiga att betala. [...] Och jag ser i framtiden att det [frigående] blir det bättre systemet.”

Workshop-deltagarna uttryckte att möjligheten för hönorna att bete sig naturligt är mer begränsad i burar än i frigående system,

även om burarna är inredda med sittpinne, sandbad och rede. Det påpekades även att det finns behov av förbättringar även i de frigående systemen och att arbete och forskning pågår i detta syfte för att de ska förbättras. Där är burarna svårare att förbättra enligt Djurskyddsprofessorn.

”[...] men om man tittar på framtiden så är det bara de här frigående systemen som har potential i framtiden. [...] Desto mer man satsar på dem desto mer forskning blir det och mer lösning på problemen. [...] Burar ... De kan inte vara bättre på beteendesidan för det finns inte det utrymmet. Det finns bara det, en bur är en bur.”

För företag såsom Lidl hade utfasningen av burägg från alla deras produkter enbart med djurvälstånd att göra. Så här skrev deras hållbarhetsansvarige för inköp:

”För oss på Lidl är det viktigt med djurvälstånd och att endast använda ägg från frigående höns i våra egna märkesvaror är en del i det arbetet.”

Kostrategen från Haninge kommun angav också djurvälstånd som främsta skälet till att burhållning ska fasas ut. Så här uttryckte hon sin syn:

”Ekologisk produktion/Frigående utomhus och inomhus borde verkligen räcka som alternativ för svenska hårt arbetande hönor år 2019. [...] D.v.s. höns ska få vara höns.”

4.2 Vilka tillvägagångssätt finns för att minska antalet hönor som sitter i bur?

Djurskyddschefen tog upp att några förprovningar av burhönsanläggningar inte skett sedan 2010. Detta kan tyda på att konsumenterna inte efterfrågar burägg i lika stor utsträckning längre. Om ingen bygger nya anläggningar så kan det leda till att burar fasas ut helt.

”Som förprövningsstatistiken ser ut nu så kommer de allra flesta höns i framtiden hållas i frigående system.”

Äggförsäljningschefen ansåg att omställningen troligen kommer gå snabbt då de burproducenter han kände till inte längre kommer ha kontrakt med äggpackerier från nästa år (2020). Det innebär att de måste ställa om nu eller försöka sälja i eget märke. Äggförsäljningschefen nämnde investeringarna som producenterna har gjort som skäl att de har kvar burar, men att de nu måste ställa om tidigare än vad som skulle vara ekonomiskt eftersom efterfrågan på burägg inte finns längre. Enligt honom sker den här omställningen runt om i Europa.

Juristen tog upp att konsumenter och näringen kan styra utfasningen själva så som hittills redan skett till viss grad. Samtidigt kan det enligt henne vara positivt för Sverige som land att mer tydligt statuera ett starkare djurskydd genom ändrad lagstiftning. Hon påpekade även att ett förbud redan var planerat 1988 och att det nu är ännu mer möjligt eftersom det är så få producenter med burar kvar. Ett förbud skulle också förhindra att burar kommer tillbaka om ekonomiska incitament för dem skulle dyka upp i framtiden.

”Om det inte finns ett förbud finns det ju inget som säger att om 10 år exploderar [efterfrågan och antalet] burar igen. Att det blir en ny syn på det här. [...] Vill vi garantera att burarna försvinner eller kan vi se det som att det här är självreglerande?”

Djurskyddschefen berättade att om ett förbud mot att hålla höns i bur ska införas i Sverige så är det ett beslut som riksdag och regering måste ta. Det är inte en fråga för Jordbruksverket att besluta om.

Djurskyddsprofessorn upplyste oss om att det kan vara problematiskt att enbart fasa ut burhållning på vetenskaplig grund. Detta eftersom flertalet forskare fortfarande hänvisar till burarnas hälsofördelar, såsom mindre smittorisker. Om vi däremot främst hänvisar till beteendaspekten kan det vara möjligt med förbud i framtiden eftersom det forskas så mycket för att hälsoaspekten ska bli bättre även i de frigående systemen.

Djurskyddsprofessorn tog även upp att det är av oerhörd vikt att öka medvetenheten hos konsumenterna för att också stoppa importen av burägg. Hon föreslog att det måste bli enklare att välja buräggsfritt, men att det också kan vara en fördel att förbjuda burhållning i Sverige för att inte vara sämre än exempelvis Tyskland. Ett förbud ger en signal att Sverige prioriterar djurskydd.

Koststrategen lyfte, likt Djurskyddsprofessorn, också upp informationsarbetet och konsumenter som viktiga byggstenar för att fasa ut burhållningen. Detta kan enligt henne göras genom att belysa att de flesta redan har valt bort burägg och genom att belysa de anledningar konsumenter, företag eller kommuner haft för att göra de besluten.

Livsmedelskedjan Lidl har gjort en löpande omställning till att enbart använda ägg från frigående höns. Företag som slutar efterfråga burägg förenklar för konsumenterna att välja bort dessa även i produkter med ägg som ingrediens. Idag är det lättare att fasa ut burägg än förut eftersom fler företag efterfrågar buräggsfritt. Så här skrev Hållbarhetsansvarige om arbetet gällande de egna märkesvarorna (EMV):

”Utfasning av burägg från våra emv-produkter med ägg som ingrediens skedde löpande i samband med att kontrakt slöts eller förnyades med våra leverantörer. Vi var vid den tidpunkten relativt ensamma om att efterfråga det på den svenska marknaden vilket ledde till vissa utmaningar att få igenom det hos en del producenter. Omställningen var helt färdig vid slutet av 2016.”

4.3 Vad är nästa steg för att de sista buräggen ska försvinna?

Juristen tog upp att företagspåverkan, så som Djurens Rätt arbetar, kan vara en viktig väg att gå för att minska antalet hönor i bur. Även kommuner kan ta ställning genom offentlig upphandling. En av de kommunerna som tagit ställning är Haninge kommun:

”I Haninge vill vi servera ägg från hönor som får plocka och sprätta ute med gott om plats.”

Något som skulle öka medvetenheten hos konsumenter och underlätta företag att fasa ut sina burägg är märkning för uppfödningsform även för ingrediens-ägg.

Djurskyddschefen angav att det är positivt om konsumenten kan se vad produkten innehåller för typ av ägg, på samma sätt som för skaläggen.

”Det vore tydligt för konsumenten om det gick att ha samma eller liknande märkningssystem för alla ägg, även på de produkter som innehåller ägg som ingrediens.”

Djurskyddsprofessorn höll med om att märkning på alla ägg vore en bra väg att gå och tog vidare upp en alternativ lösning på sikt. Att kunna skanna produkter via telefonen och få upp hur den producerats, som en del av hållbarhetsarbetet tillsammans med mängden utsläpp.

”Det [hållbarhet] är en komplicerad grej och djurvälstånd [...] drunknar i den stora klimatdebatten. Men om man kan göra det för klimatpåverkan, teoretiskt sett kan man göra det för välfärd.”

Juristen invände mot det förslaget med argumentet att det ställer för höga krav på konsumenterna. De som inte bryr sig kommer inte använda applikationen om inte skillnaden syns tydligt även i butiken.

”Folk vet inte, som konsument så vet du inte alls, och då blir det enklare att bara lägga locket på och ta vad som helst. Men kan du välja a eller b och du vet att a är bra då tar du ju a, och jag tror de flesta skulle göra det även om det kostar lite mer.”

Juristen var dock tydlig med att politiker kan göra det enklare för konsumenter att välja genom lagstiftningsändringar, så länge frågan breddas och kommer upp i riksdagen. Koststrategen framförde, i sitt skriftliga svar på frågorna, att lagstiftning är den viktigaste vägen framåt för att bli av med de sista burarna.

Djurskyddsprofessorn efterfrågade statistik kring de äggproducenter som nu har burar kvar i Sverige. Om de snart kommer gå i pension eller redan tänkt ställa om behöver de kanske inte så mycket politiska incitament för att förändring ska ske. Djurskyddschefen svarade att hon inte hade någon sådan statistik. Enligt Äggförsäljningschefen tvingas många äggproducenter som har burar att ställa om inom det närmsta året eftersom äggpackerierna inte tar in burägg längre.

Djurskyddsprofessorn framförde även att hon hört att flera av de äggproducenter som har burar kvar troligen både har burar och frigående system för att testa på hur frigående är innan de ställer om helt. Djurskyddschefen påpekade att branschorganisationen Svenska Ägg troligen vet mer om hur producenterna tänker kring framtiden.

Djurskyddsprofessorn föreslog att djurvälståndersättning för de som inte har burar också kanske kan vara en väg att gå. Att det skulle kunna ge incitament för de som har burar i Sverige att ställa om. Dock kan det bli problem om de som redan ställt om inte får ersättning. Det skulle kunna lösas genom att alla får ersättning bara de har bättre djurvälstånd än vad lagstiftningen kräver.

Djurskyddschefen förtydligade att länder i EU får ge ersättning idag för det som går utöver nationell nivå, men inte det som enbart går över EU-nivå. Enligt henne är Jordbruksverket positiv till och driver på i frågan att det även ska gå att få ersättning för djurvälstånd som enbart går över EU-nivå.

Det finns idag dock också en problematik kring att vissa djurhållningar kan anses vara "common practice" i ett land och då kan inte ersättning ges för det. Om det finns möjlighet att i framtiden ge ersättning för att hålla höns frigående istället för bur är ovisst.

Om beslut kring djurvälstånd ersättning togs på EU-nivå för hönorna skulle även burhållningen i andra länder påverkas. Djurskyddsprofessorn tog upp att det kanske är något som den svenska äggnäringen också är intresserade av att driva eftersom de redan ligger före med att fasa ut burhållningen.

"Med någonting som ger stöd, då kan svensk äggnäring bli intresserade av det. Ett stöd är ett stöd, oavsett om det bara går till 8-9 % av deras näring är det alltid bättre än att det går till inget."

4.4 Är ett förbud i lagstiftningen möjligt?

Enligt Juristen är ett förbud i lagstiftningen möjligt så länge hänsyn tas till konkurrenslagstiftningen i EU. Ur konkurrenssynpunkt ska ett förbud mot burarna i Sverige vara möjligt eftersom det enbart påverkar hur djuren får behandlas inom landet. Hon tryckte även på att det är viktigt att informera politiker om att det inte kommer påverka den fria marknaden i EU. Vissa konkurrenshämmande beslut får göras nationellt om det är till gagn för djur och människors liv och hälsa, vilket skulle vara fallet när det gäller burägg.

Juristen fortsatte med att återigen ta upp att vi redan 1988 ansåg burar vara otidsenliga och att förbud därmed är något som kan göras, så länge de som har burar får en rimlig utfasningsperiod.

Den nya djurskyddslagen innehåller inget förbud att hålla hönor i bur och enligt Djurskyddschefen är frågan om att fasa ut burarna en fråga för riksdag och regering.

"Vi på Jordbruksverket håller oss inom de ramar som riksdag och regering bestämmer i djurskyddslagen och djurskyddsförordningen. Ett eventuellt burförbud blir en fråga för riksdag och regering att avgöra, inte Jordbruksverket."

Om hönorna i bur diskuteras i riksdagen kan regeringen själva lägga in ändringar i djurskyddsförordningen enligt Juristen. Koststrategen lyfte också upp att det är djurskyddsförordningen som behöver ändras och gav till och med ett skriftligt förslag på en ny formulering:

"Höns för äggproduktion får inte hållas i andra inhysningssystem än sådana som uppfyller hönsens behov av rede, sittpinne, frigående och sandbad."

Om regeringen vill få frågan om burar utredd är det enligt Djurskyddschefen möjligt att regeringen ger Jordbruksverket i uppdrag att utreda frågan och vad det skulle innebära för hönor och äggproducenter. Om Jordbruksverket fick ett sådant uppdrag skulle troligen det vetenskapliga rådet för djurskydd vid Sveriges lantbruksuniversitet också bli involverade.

Djurskyddschefen avslutade med att Jordbruksverket anser att det är väldigt bra att det vetenskapliga rådet finns för att de ska kunna få hjälp med olika typer av utredningar i djurskyddsfrågor. Jordbruksverket tycker det är viktigt att detta råd får finnas kvar.

5. Förslag på åtgärder

Utifrån resultatet har förslag på åtgärder uppdelat på vilka som kan göra skillnad tagits fram i varje fråga. Sammanfattningsvis bedömer Djurens Rätt att burhållning av hönor behöver fasas ut eftersom att konsumenterna vill det och för att Sverige ska kunna stoltsera med ett strikt djurskydd. Hönor i bur kan inte bete sig naturligt i tillräcklig utsträckning vilket är ett krav enligt djurskyddslagen. Ett förbud mot burar är möjligt i lagstiftningen ur EU-synpunkt. Den mest lämpliga platsen är djurskyddsförordningen.

Om inget görs kommer Sverige ligga efter länder såsom Tyskland och Schweiz samt vissa delstater i USA när det gäller hönors lagstiftningsskydd. Det är främst regering och riksdag som kan se till att det blir beslut i frågan.

5.1 Riksdags- och EU-politiker

Regeringen kan införa restriktioner direkt i djurskyddsförordningen utan diskussion i riksdagen. Även EU-politiker kan föra upp frågor om burhållning av djur, framförallt punkt 1 och 4-6. De riksdagspolitiker som inte sitter i regeringen kan lägga motioner och diskutera frågan i Miljö- och Jordbruksutskottet för att visa att frågan är viktig. Motionerna kan behandla någon eller några av följande förslag:

1. Förslag om förbud av burhållning

Regeringen kan införa restriktioner direkt i djurskyddsförordningen så länge det går i linje med djurskyddslagen. Förbud av burhållning av hönor i förordningen kan kopplas till djurskyddslagens paragrafer om naturligt beteende (2 kap. 2 §) och att djur ska kunna röra sig obehindrat (2 kap. 6 §).

Förbudet kan formuleras på liknande sätt som det gjordes 1988, som tillägg till paragrafen som redan finns i djurskyddsförordningen om hönor (2 kap. 1 §):

”Höns för äggproduktion får inte inhysas i burar.”

Eller med ett tillagt funktionskrav:

”Höns för äggproduktion ska hållas i inhysningssystem som uppfyller hönsens behov av att röra sig obehindrat, värpa i rede, sitta upphöjt och sandbada.”

Om förslaget med funktionskrav väljs måste konsekvensutredningen belysa vad kraven innebär för hönorna och att burhållning därmed inte skulle vara tillåtet. Båda förslagen skulle kräva en rimlig utfasningsperiod innan den nya paragrafen träder i kraft. Detta för att kompensera de äggproducenter med burar med tid att ställa om till andra system eller att lägga ned sin produktion. Förslagsvis maximalt fem år eller senast 2025 likt lagstiftningen i Tyskland.

EU-politiker kan utgå från medborgarinitiativet ”End the Cage Age” som avslutas hösten 2019 och verka för förbud mot burar.

2. Ge Jordbruksverket i uppdrag att utreda frågan

Om regeringen anser att de har för lite underlag för att ändra i djurskyddsförordningen kan de ge Jordbruksverket i uppdrag att utreda frågan. Utredningen kan utgå från den nya djurskyddslagen med fokus på om hönorna i bur verkligen kan bete sig naturligt och röra sig obehindrat. Därmed kan Jordbruksverket utreda hönornas välfärd och möjligheten att införa förbud eller funktionskrav i lagstiftningen.

3. Ta hjälp av Vetenskapliga Rådet och Sveriges Lantbruksuniversitet

Förutom Jordbruksverket kan även Vetenskapliga Rådet på Sveriges Lantbruksuniversitet få uppdrag om att utreda hönornas välfärd i burar och möjliga tillvägagångssätt för att fasa ut burarna. Dock behöver de i så fall få politiska medel att få fortsätta med sin verksamhet efter 2019.

Även utbildningen på Sveriges Lantbruksuniversitet kan engageras i frågan genom att uppmuntra studenter att utreda burhållningens situation i Sverige genom examensarbeten.

4. Välfärdsmärkning på alla ägg

De flesta buräggen göms idag i sammansatta produkter där inga krav på välfärdsmärkning finns. Riksdagen eller regeringen kan ta beslut om att exempelvis införa krav på samma märkning som finns på de hela skaläggen idag. Därmed blir det lättare för konsumenter att ta ställning för hönorna när de handlar produkter som innehåller ägg. Det är något som troligen även kan gynna de svenska lantbrukare som redan har ställt om till andra system än burar.

5. Djurvälferdsersättning

Det kan vara fördelaktigt att skapa incitament för lantbrukare att göra bättre val. Genom att exempelvis ge djurvälferdsersättning för de som ser till att hönorna får gå utomhus (och därmed gör mer än vad lagstiftningen kräver) kommer fler ställa om till bättre djurhållningssystem.

Djurvälfärdsersättning är även en viktig fråga på EU-nivå eftersom dagens djurvälferdsersättning enbart grundar sig på den nationella nivån. Sverige har därmed svårt att ge ersättning eftersom de flesta ligger på den nationella miniminivån av konkurrensskäl, eftersom

det redan är något striktare än EU-nivån. Stöd och ersättningar bör enbart gå till de lantbrukare som ställer striktare krav än vad EU-lagstiftningen kräver för att främja djurvälferden i hela EU.

6. Inga burägg i riksdagen

När politiker ställer krav på befolkningen att vara medvetna konsumenter måste de även visa på gott exempel genom att själva göra val för djuren i vardagen. Ett första steg är att se till att riksdagens restauranger och serveringar slutar servera burägg oavsett om det är som ingrediens i en produkt eller som hela skalägg.

De kraven bör ställas även i Europaparlamentet. Framförallt i samband med att medborgarinitiativet "End the Cage Age" avslutas under hösten 2019.

5.2 Kommun- och landstingspolitiker

Den största skillnaden kommuner och landsting kan göra är att ställa djurskyddskrav vid offentlig upphandling av hela ägg och av sammansatta produkter med ett ägginnehåll som överstiger 20 %. Upphandlingsmyndigheten har redan färdiga mallar för vilka kriterier som krav kan ställas utifrån, exempelvis produktionsform.* Genom offentlig upphandling fasas alla burägg ut även för de som inte kan göra ett aktivt val i stunden, så som skolbarnen och sjukhuspatienterna.

Det kan vara en stor fördel kommunikationsmässigt att lyfta varför beslut om att fasa ut burägg har gjorts vilket också ökar kunskapen hos konsumenterna i kommunen.

* www.upphandlingsmyndigheten.se/hallbarhet/stall-hallbarhetskrav/livsmedel/agg/

5.3 Företag

Alla företag kan ställa krav på sina inköp utifrån fritt valda djurskyddskriterier. Även företag som inte säljer ägg- eller äggprodukter kan införa policys kring vilken sorts mat som får serveras på företagets bekostnad. När det gäller burägg kan krav ställas på att enbart använda ägg från frigående höns eller från höns som haft utevistelse. Företag som slutar efterfråga burägg gör det enklare för konsumenterna att välja bort det även i produkter med ägg som ingrediens. Samtidigt försvinner efterfrågan på burägg som i Sverige främst styrs av företags inköp.

Att införa djurskyddskriterier kan vara en stor kommunikationsmässig fördel som både kan marknadsföra företaget som mer djurvänligt och öka medvetenheten hos kunderna.

5.4 Äggnäringen

Eftersom väldigt få producenter har kvar burar kan även äggnäringen bidra till att skynda på processen för att gynna de som redan ställt om. Det kan exempelvis göras genom lobbyarbete mot politiker för djurväl-färdsersättning eller andra incitament för att ställa om sin produktion till mer frigående system. Äggnäringen bör även uppmuntra producenter att ställa om eftersom efterfrågan på burägg idag är så låg att satsningar på sådana system inte är förenliga med en trygg finansiell framtid. Om omställning inte görs kan äggpackerier och stora producentföretag avsluta kontrakten för de som har burhållning.

Äggnäringen kan även bidra till eventuella utredningar och examensarbeten genom att tillhandahålla statistik till djurväl-färdsforskning, vilket de till viss del redan gör.

Om Djurens Rätt

Djurens Rätt är Sveriges största djurrätts- och djurskyddsorganisation som arbetar för en djurvänligare värld genom att sprida information och ställa krav på beslutsfattare.

Djurens Rätt arbetar för att hjälpa djur som lider i djurförsökslaboratorier, pälsfarmernas burar, livsmedelsindustrins trånga utrymmen och djur som på andra sätt utsätts för lidande. Opinionsbildningen är riktad både till makthavare och till allmänheten.

En viktig del av arbetet är att kontakta politiker och myndigheter för att lagar och andra regler ska ta större hänsyn till djurens intressen. Djurens Rätt sprider också information till allmänheten och företag för att öka kunskapen om djurens situation och om att leva djurvänligt.

Arbetet gäller inte bara djurens situation i Sverige. Djurens Rätt deltar exempelvis i europeiska kampanjer för att informera EU-politiker, bland annat via samarbetsorganisationen Eurogroup for Animals.

Djurens Rätt är en medlemsorganisation, som är uppbyggd av lokala organisationer runt om i Sverige. Verksamheten är beroende av frivilligt stöd. Det är alla medlemmar och gåvogivare som är Djurens Rätt.

Referenser

1. Jordbruksverket (2007) Sveriges genomförande av förbudet mot icke inredda burar för värphöns. Rapport 2007:6. 9-10.
2. Jordbruksverket (1993) Alternativ inhysningssystem för värphöns. Rapport 1993:14.
3. Jordbruksverket (1996) Värphöns- Kontrollstation 1996. Rapport 1996:6.
4. Regeringen (1996) Alternativ till traditionell burhållning av höns. Skr.1996/97:64.
5. Djurskyddsförordning (1988:539).
6. Wall H. m.fl. (2016) Svensk äggnärings efter omställningen, del 1: Inhysning och aktuella trender. Svensk Veterinärtidning 10: 11-18.
7. Svenska Ägg. Personligt meddelande 2018-11-29.
8. Svenska Ägg (2019) Verksamhetsberättelse 2018.
9. Jordbruksverket (2019) Marknadsrapport Ägg - utvecklingen till och med 2018. Egen beräkning baserat på medelbesättning och antal äggproducenter i Sverige.
10. Jordbruksverket. Personligt meddelande 2018-10-22.
11. Djurskyddslag (2018:1192).
12. Djurskyddsförordning (2019:66).
13. Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2017:28) om fjäderfåhållning inom lantbruket m.m.; saknr L 111.
14. KRAV. Regler för KRAV-certifierad produktion utgåva 2019-2020. s. 153 & 155.
15. Dawkins M. S. & Hardie S. (1989) Space needs of laying hens. British Poultry Science 30(2): 413-416.
16. Riddle E. R. m.fl. (2018) Space use by 4 strains of laying hens to perch, wing flap, dust bathe, stand and lie down. PloS one 13(1): e0190532.
17. Wall H. (2003) Laying Hens in Furnished Cages – Use of Facilities, Exterior Egg Quality and Bird Health. Doctor's dissertation, SLU Uppsala.
18. EFSA (2015) Scientific Opinion on welfare aspects of the use of perches for laying hens. EFSA Panel on Animal Health and Animal Welfare (AHAW). EFSA Journal 13(6):4131.
19. Föreningen Svensk Fjäderfäkötsel (2008) Data om fjäderfä 2008.
20. Djurens Rätt (2019) Äggläget. Sidan besökt 2019-08-22.
21. Djurens Rätt (2019) Buräggsfria kommuner 2018. Sidan besökt 2019-08-22.
22. Paul A. & Lusk J. (2019) An Experiment on the Vote-Buy Gap with Application to Cage-Free Eggs. Journal of Behavioral and Experimental Economics 79: 102-109.
23. Welfare commitments. Chicken Watch. Sidan besökt 2019-08-22.
24. European Commission (2019) Egg market presentations and prices: Market dashboard. Methods of production communicated according to Commission Implementing Regulation (EC) 2017/1185.
25. Groupe Avril (2019) AVRIL ÉTEND SON ENGAGEMENT VERS L'ŒUF ALTERNATIF. Sidan besökt 2019-08-22.
26. SOU 2003:86. Djurens välfärd och pälsdjursnärsutredningen. & Sveriges Radio P4 Uppland. (2014) Hård kritik mot chinchillauppfödare. Sidan besökt 2019-08-22.
27. Politisk plattform for en regjering utgått av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre (2018).
28. New Europe (2018) Flanders to ban foie gras and fur production. Sidan besökt 2019-08-22.
29. Gerechtshof i Haag, dom av 10 november 2015 i saken mellan Den nederländska staten och föreningen Nederlandse Federatie van Edelpelsdierenhouders.
30. Compassion in World Farming (2013) Statistics: Laying hens. Farm Animal Welfare Compendium.
31. Pro Tier International (2001) How Switzerland got rid of battery cages. Translation funded by United Poultry Concerns.
32. Bundesgesetz über den Schutz der Tiere (Tierschutzgesetz – TSchG).
33. Albert Schweitzer Foundation. Personligt meddelande 2018-04-09.
34. Verordnung zum Schutz landwirtschaftlicher Nutztiere und anderer zur Erzeugung tierischer Produkte gehaltener Tiere bei ihrer Haltung (Tierschutz-Nutztierhaltungsverordnung - TierSchNutzV). 13 -13a §§
35. The Humane Society of United States (2019) Breaking news: Washington governor signs historic law to end cage confinement of egg-laying hens. Sidan besökt 2019-08-22.

För ett stärkt djurskydd i Sverige anser Djurens Rätt att det inom en snar framtid behövs ett sista krafttag för att se till att inga hönor sitter kvar i burar. För att samla in synpunkter och förslag på hur det kan gå till hölls en workshop med representanter från Jordbruksverket, Sveriges Lantbruksuniversitet, Stockholms universitet och Djurens Rätt.

Följande uppmärksammas i rapporten:

- Burhållning av burar håller på att fasas ut eftersom att konsumenterna önskar det.
- Burarna ger inte hönorna tillräcklig möjlighet till naturligt beteende, vilket är ett krav enligt djurskyddslagen.
- Ett förbud mot burar är juridiskt möjligt att införa i lagstiftningen, även ur EU-synpunkt.
- Regeringen bör införa ett förbud mot burar och riktlinjer för hönors rörelsefrihet i djurskyddsförordningen.
- Sverige ligger annars efter länder såsom Tyskland och Schweiz samt tongivande delstater i USA när det gäller hönors lagstiftningsskydd.
- Obligatorisk märkning på inhysningssystem bör införas även på ägg som ingrediens eftersom konsumenter bör få fler möjligheter att göra aktiva hållbarhetsval.

ISBN 978-91-88786-97-5